Ünite 1: Dil ve Kültür

Dil, insanlar arasında anlaşmayı, iletişimi sağlayan doğal bir araçtır.

Diller zamana, coğrafyaya ve toplumsal katmanlara göre dallanır.

Günümüzde yaşayan diller arasında en eski yazılı belgelere sahip olan dil Türkçedir.
Dilin doğuşu, insanların duygularını ifade etmesiyle ilişkilidir.

Bilimsel bakımdan dilin özellikleri:

- Dil, bir sistemdir
- Dilin temeli sestir, doğal olarak öncelikle sözlü anlatım aracıdır
- Dilde nedensizlik ilkesi esastır
  Gösteren, kulağımızla duyduğumuz, gözümüzle gördüğümüzdür. Örneğin, "a.ğ.a.ç." sesleri ve yazısıdır
- İlkel dil, gelişmiş dil ayrımı yoktur
- Dilin üretim yetisi sınırsızdır
- Her dil, ait olduğu toplumun gereksinimlerine cevap verebilecek yeterliktedir
- Dil, toplumsal katmanlara göre değişir
- Ana dili, öğrenilen değil; edinilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan bir sistemdir
- Dil, toplumsal ve ulusal bir kurumdur
  Değişke (Dil değişkesi, varyant): Bu terim, bir dilin lehçe, ağız vb. sözlü ve yazılı farklı biçimleri ile karma dillerin ve sözel olmayan dillerin tamamını veya herhangi birini ifade etmektedir.
- Dil, insanı konu alan her bilim dalıyla yakından ilgili doğal bir iletişim aracıdır
- Dil, hem araç hem malzeme hem de bu aracı ve malzemeyi kullanan sistemdir
- Diller arasında benzerlikler ve ortaklıklar olabilir
  Kopyalama (ödünçleme, alıntı): A dilinin, B diline ait sözcük, anlam vb. dil öğelerini kendi sistemine dâhil etmesidir. Kopyalama, dil ilişkilerinin en sık rastlanan biçimidir.

Dil bilimde Safir-Whorf Varsayımı olarak anılan varsayıma göre, kişinin konuştuğu dil ile o kişinin dünyayı nasıl algıladığı ve nasıl davrandığı arasında sistemli bir ilişki vardır.
Dilleri; tarihî, coğrafi, dil bilimsel, toplumsal, toplum dil bilimsel, siyasal, işlevsel vb. çok farklı ölçütlere göre sınıflandırabiliriz.

Ana dil, ata dil olarak da bilinen ve bir dilin veya dil ailesinin tarihî gelişim sürecinde kuramsal olarak var olduğu düşünülen en eski şeklidir.
Buraya dikkat; Ana dil ve Ana dili farklı kavramlardır.
Ana Dili İnsanın ve genellikle annesinden, bebeklik döneminden birlikte olduğu dil topluluğunun üyeleriyle etkileşim aracılığıyla edindiği dildir. Birinci dil, asıl dil olarak da nitelendirilir.
Diyalekt, Eski Yunanca diâlektos (ortak dil) kelimesinden gelişmiştir.

Ölçünlü Dil: Devlet; çok sayıda sözlü dilin yarattığı karmaşada hükmetme, denetleme ve icra gücünün aracı olacak, aynı zamanda egemenliğini simgeleyecek çatı görevinde bir üst dile ihtiyaç duyar. Genel olarak yazı dili, edebî dil vb. şekilde adlandırılan bu üst dile ölçünlü dil adı verilir.

Yazı Dili ve Sözlü Dil: Dil değişkelerinden yalnızca biri olan yazı dili, halk arasında ve öğretim süreçlerinde ‘en iyi’, ‘en doğru’ ve ‘en güzel’ olarak nitelenen dildir.

İzole dil, bir dil ailesi içinde yer alan ancak eldeki dil bilimsel verilere göre herhangi bir dil ailesi içinde yer almayan veya aynı dil ailesi içinde yakın akrabası bulunmayan dildir.

Kutsal Diller: kimi dinlerin öğretilerinin vaaz edildiği diller o dinlerin inanırları tarafından kutsal olarak kabul edilir.
Örneğin Yahudilik için Klasik İbranice, Hinduizm için Sanskrit, Budizm için Prakrit (Pali), İslam dünyası için Klasik Arapça kutsal dillerdir.

Devlet dili, gerek ana dili konuşurları gerekse diğer dillerin konuşurları tarafından devlet yönetiminde ve kamu alanında yasal ve zorunlu olarak kullanılması gereken dil veya dillerdir.

Resmî dil, bir ülkenin tamamında veya bir bölgesinde yönetim dili olarak kullanılan ve yasal statüsü bulunan dildir.

Uluslararası dil, ticaret, bilim, diplomasi, eğitim, seyahat vb. amaçlarla farklı ülkelerdeki dillerin konuşurları tarafından ortak anlaşma aracı olarak kullanılan dildir.

Çalışma Dili: Uluslararası bir kurum veya kuruluşta faaliyetlerin yürütülmesinde ortak anlaşma aracı olarak kullanılan dile çalışma dili denir

Afroasya (Hami-Sami dilleri): Kuzey Afrika’da ve Güneybatı Asya’nın birçok bölgesinde en baskın dil ailesidir. Afroasya dilleri; Sami dilleri, Çad dilleri, Berber dilleri, Kuşi dilleri, 0mo dilleri ailelerinden oluşur. Sami dillerinin en önemli üyesi İslam öncesi dönemde yalnızca Arap Yarımadasında konuşulan Arapçadır. Ailenin önemli dillerinden biri de Yahudilerin dili İbranicedir

Altay dilleri: Adını Altay dağlarından alan Altay dilleri aralarındaki genetik akrabalık kesin olarak ortaya konulamayan Türk dilleri, Moğol dilleri ve Mançu-Tunguz dillerinden oluşur

Türkçe dünya dilleri arasında yapı bakımından sondan eklemeli, köken bakımından tartışmalı olmakla birlikte Altay dilleri ailesi içinde yer alır.
Türkçe, MS 8. yüzyıldan bu yana bir devlet ve kültür dilidir.

Türkiye Türkçesi adı verilen dilimiz, Oğuz dillerinin Azeri Türkçesi ve Gagavuzca ile birlikte, batı koluna aittir.

Türkiye Türkçesi Anadolu’da 11-12. yüzyıllardan sonra gelişen bir yazı dili olarak eski Anadolu Türkçesi, 0smanlıca dönemlerinden geçerek bugüne ulaşmıştır.

Bugün beş Türk cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu, İran, Çin vb. ülkelerde Genel Türkçenin farklı sözlü ve yazılı değişkeleri konuşulmaktadır. Ancak bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetleri dil bilimsel olarak Eski Türkçeden gelişen dilleri konuşmakta ve yazmaktadırlar. Bununla birlikte, uluslararası kurum ve kuruluşlarda dillerini resmen Azerbaycan'ca, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Türkmence vb. şeklinde tescil ettirdiklerinden, resmî kaynaklarda Türkçe yalnızca Türkiye Türkçesini ifade etmektedir.

Diğer Türk yazı dilleri ise genellikle kendi etnik adları ya da ülke adlarıyla adlandırılmakta ancak bu dillerin Türki (İng. Turkic) niteliği vurgulanmaktadır.

acikogretim.biz